

Rapportage Pilot versterking lokale initiatieven rond voeding en gezondheid

September 2023

Lectorenplatform
Voedsel, Voeding & Gezondheid

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1. Inleiding	4
Achtergrond	4
Aanleiding	4
Ambitie	5
Doel van de Pilot	5
Lectorenplatform	5
2. Aanpak	6
Activiteit 1: Verkennen behoeften gemeenten	6
Activiteit 2: Analyse van behoeften	6
Activiteit 3: Beoordeling van activiteiten	6
Activiteit 4: Monitoring van activiteiten	7
Activiteit 5: Actualiseren website	7
3. Resultaten	8
Activiteit 1: Verkennen behoeften gemeenten	8
Activiteit 2: Analyse van behoeften	10
Activiteit 3: Beoordeling van activiteiten	10
Activiteit 4: Monitoring van activiteiten	11
Activiteit 5: Actualiseren van de website	14
Conclusie	17
Bijlagen	19
Bijlage 1. Interviewleidraad	19
Bijlage 2. Informed consent	20

Samenvatting

In opdracht van de Roadmap Voeding, Gezondheid en Leefomgeving (Zie <https://topsectortu.nl/nieuws/topsectoren-tu-af-en-lsh-werken-samen-aan-voeding-gezondheid-en-leefomgeving/>) heeft HAS green academy samen met het lectorenplatform Voedsel, Voeding en Gezondheid (VVG) een overzicht gemaakt van lokale en regionale activiteiten rond voedsel en gezondheid. Al die informatie is toegankelijk gemaakt via een website (<https://gezonderegio.net>), waarbij per gemeente kan worden gekeken welke activiteiten er plaatsvinden of recent hebben plaatsgevonden. Belangrijke volgende stap is om samen met gemeenten te verkennen wat er nodig is om lokale initiatieven rond voedsel en gezondheid te versterken. Een ondersteunende rol kan worden gespeeld door landelijk verbonden regionale kennisnetwerken waarin lectoren, docenten, gemeentelijke professionals en hun partners samenwerken. Het doel van deze pilot is om te verkennen hoe die kennisnetwerken duurzaam vormgegeven kunnen worden, om vervolgens toe te werken naar een gemeenschappelijke activiteiten- en onderzoeksagenda.

Om daadwerkelijk versterking en versnelling van lokale initiatieven rond voedsel en gezondheid mogelijk te maken zijn er vijf activiteiten uitgevoerd:

1. Verkennen behoeften van gemeenten. er zijn door acht Hogescholen gesprekken gevoerd met elf gemeenten en drie GGD's.
2. Analyse van behoeften uit activiteit 1. Hier is ook het Voedingscentrum bij betrokken.
3. Beoordeling van activiteiten. Samen met het RIVM is verkend wat de mogelijkheden zijn rond het Loket Gezond Leven en een mogelijke ondersteunende rol van Hogescholen.
4. Monitoring van activiteiten. Wat is er nodig om inzicht te krijgen in wat werkt (en wat niet werkt) om daarmee handelingsperspectieven aan gemeenten te kunnen aanreiken.
5. Actualiseren van de website.

Uit de pilot blijkt dat in diverse gemeenten, met name de grotere, er allerlei activiteiten en interventies rond gezond voedsel worden uitgevoerd. Maar door diverse oorzaken (zoals toename gezondheidsproblematiek, veelheid aan informatie, beschikbare tijd, personele wisselingen) is er bij veel gemeenten behoefte aan ondersteuning voor het ontwikkelen van beleid rond gezond voedsel, maar ook bij keuzes rond geschikte activiteiten en interventies. Hogescholen lijken daarbij een goede rol te kunnen spelen, in samenwerking met partijen als GGD, RIVM en Voedingscentrum. In deze pilot zijn 16 adviezen opgenomen om die samenwerking verder vorm te kunnen geven.

1. Inleiding

Achtergrond

De overheid moet zich inzetten voor een goede gezondheid voor alle Nederlanders (grondrecht: art 22 lid 1 GW). Gezondheidsproblemen zijn met name voor kwetsbare groepen een opstap naar sociale problemen en isolatie. Met de oplopende kosten voor de zorg, de decentralisatie van de verantwoordelijkheid voor deze zorg en de afnemende beschikbaarheid van medewerkers, neemt de noodzaak tot preventie van gezondheidsproblemen sterk toe. Gemeenten nemen als eerste overheid steeds meer initiatief om gezonder leven makkelijker te maken voor al hun inwoners en pogen de gezondheidsverschillen tussen groepen te verkleinen. Om dit te kunnen realiseren is het belangrijk om te weten welk beleid en welke activiteiten het beste werken, en wat er nodig is om bestaande activiteiten te vertalen naar een lokale situatie, zodat gemeenschapsgeld en menskracht op een goede, effectieve manier kunnen worden ingezet.

Een belangrijk onderdeel van gezond leven, en een gezonde leefstijl, is het eetgedrag van mensen. Die wijkt in Nederland nog behoorlijk af van de richtlijnen Goede Voeding, bij alle doelgroepen (www.wateetnederland.nl). Om daarmee aan de slag te gaan is er theoretische kennis nodig over gezond voedsel, maar ook handelingsperspectieven om eetgedrag positief te veranderen en een gezondere voedselomgeving te creëren. Over voedsel, voeding en gezondheid is al veel kennis beschikbaar. Ook zijn er talrijke initiatieven rond gezond voedsel ontwikkeld, zowel landelijk, regionaal als lokaal. Wel zijn er grote verschillen te zien tussen regio's en gemeenten bij de toepassing van die kennis en het stimuleren van initiatieven. Zo zijn er in de City Deal Gezonde en Duurzame Voedselomgeving acht gemeenten actief. Daarnaast zijn er 176 JOGG-gemeenten die o.a. aan de slag gaan met gezonde sport- en buurtlocaties, volgens de Richtlijn Eetomgevingen van het Voedingscentrum. Deze gemeenten vormen echter maar een deel van alle 342 gemeenten die verenigd zijn in de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG). Tot nu toe ontbreekt het aan overzicht en verbinding tussen gemeenten op het thema voedsel, voeding en gezondheid.

Aanleiding

Het doel van de Roadmap Voeding, Gezondheid en Leefomgeving (onderdeel van de KIA Gezondheid en Zorg, en de KIA Landbouw, Water en Voedsel) is het **versterken en versnellen** van o.a. de samenwerking op het thema gezond voedsel. Daarvoor is allereerst overzicht nodig van bestaande lokale activiteiten rond gezond voedsel en een gezonde voedselomgeving, en van partijen die betrokken zijn bij die activiteiten. Vervolgens kan bestaande kennis en expertise van zowel kennisinstellingen als gemeenten benut worden om die versterking en versnelling waar te kunnen maken.

In opdracht van de Roadmap heeft HAS green academy samen met het lectorenplatform Voedsel, Voeding en Gezondheid (VVG) een overzicht gemaakt van lokale en regionale activiteiten rond voedsel en gezondheid. Zo is o.a. te zien welke gemeenten vooral actief zijn op dit onderwerp (en beschikken over de benodigde expertise) en welke minder. In dit overzicht staan alleen activiteiten waar goede informatie over te vinden is, zodat opgedane ervaringen gedeeld kunnen worden. De activiteiten zijn onderscheiden naar inmiddels vijf doelgroepen; kinderen, jongeren, volwassenen, ouderen en mensen met een lage SEP. Al die informatie is toegankelijk gemaakt via een website (<https://gezonderegio.net>), waarbij per gemeente kan worden gekeken welke activiteiten er plaatsvinden of recent hebben plaatsgevonden (zie afbeelding 1). Dit overzicht is open access ingericht en iedereen kan een activiteit aanmelden. De website is echter een middel: geen doel in zichzelf. Belangrijke volgende stap is om samen met gemeenten te verkennen wat er nodig is om lokale initiatieven rond voedsel en gezondheid te versterken, maar ook wat de mogelijke rol van Hogescholen en ondersteunende middelen zoals een website daarbij kan zijn.

Ambitie

De uiteindelijke ambitie is om gezondheidsverschillen te verkleinen en mensen langer gezonder te laten leven. Het versterken en versnellen van initiatieven rond gezond voedsel en een gezonde voedselomgeving zijn daarbij belangrijke onderdelen. Om sneller meer impact te genereren voor alle gemeenten is het nodig om initiatieven en betrokkenen van activiteiten rond voedsel, voeding en gezondheid op lokaal niveau met elkaar te verbinden. Behoeften vanuit gemeenten moeten duidelijk worden en positieve en negatieve ervaringen moeten toegankelijk worden gemaakt om ze beter te kunnen benutten. Een ondersteunende rol kan worden gespeeld door landelijk verbonden regionale kennisnetwerken waarin lectoren, docenten, gemeentelijke professionals en hun partners samenwerken rondom vraagarticulatie, kennisontwikkeling en kennisdeling op dit thema.

Doel van de Pilot

Het doel van deze pilot is om te verkennen hoe die kennisnetwerken duurzaam vormgegeven kunnen worden, om vervolgens toe te werken naar een gemeenschappelijke activiteiten- en onderzoeksagenda.

Lectorenplatform

Hogescholen zijn actief in alle regio's in Nederland en beschikken over een regionaal netwerk van partners (zowel overheden als bedrijven, onderzoeks- en onderwijsinstellingen en maatschappelijke partijen). Behalve regionaal zijn Hogescholen ook landelijk georganiseerd door middel van lectorenplatformen, zoals het lectorenplatform Voedsel, Voeding en Gezondheid (VVG). Via dit lectorenplatform, ondersteund door SIA, worden opgedane kennis en ervaringen gedeeld en waar nodig verder ontwikkeld. Hogescholen kunnen door het praktijkgerichte onderzoek helpen bij lokale opgaven en de laatste inzichten uit onderzoek breder toegankelijk maken.

Gezonde Regio

Kinderen Jongeren Volwassenen Ouderen Lage SEP Samenwerkingsverbanden

Ouderen

Alle initiatieven die op deze pagina worden getoond gaan over voeding en gezondheid gericht op de doelgroep ouderen.

Uitgelicht

Gezonde voeding voor kwetsbare ouderen
Regionaal Foodvalley

DE GOUDEN BORDJES
VOEDING & VOEDSEL, VOEDING & OVERIGE GEZONDHEID
De Gouden Bordjes

Voedingspaspoort1010
Diëtistencoalitie010

Initiatief aanmelden

Kaart

Toelichting kaart
Hoe donkerder groen de gemeente is des te meer initiatieven het bevat
Initiatieven tonen op de kaart
Klik op de gemeente om de initiatieven per gemeente te kunnen inzien

Kadaster, Esri, HERE, Garmin, FAO, NOAA, USGS
Powered by Esri

Afbeelding 1. De Gezonde Regio

2. Aanpak

Om daadwerkelijk versterking en versnelling van lokale initiatieven rond voedsel en gezondheid mogelijk te maken hebben wij een aantal activiteiten uitgevoerd, die hieronder worden beschreven.

Activiteit 1: Verkennen behoeften gemeenten

Gemeenten (zowel betrokken bij de City Deal als andere voorlopers) en Hogescholen zijn met elkaar in gesprek gegaan om een beter beeld te krijgen van de behoeften van gemeenten rond het onderwerp voedsel en gezondheid. In de gesprekken zijn ook de samenwerking met andere gemeenten/regio's en relevante stakeholders besproken waarbij de website en kaart (gebruiksgemak, nut en noodzaak) hulpmiddelen waren. De interviewleidraad is te vinden in bijlage 1. Ter voorbereiding is een formulier voor informed consent opgesteld, dat voor elk gesprek gedeeld is met de betrokken ambtenaar van de gemeente (zie bijlage 2) en door deze is getekend. De gesprekken duurden ongeveer 90 minuten.

Er zijn combinaties van Hogescholen en gemeenten gevormd, zodat de volgende gesprekken hebben plaatsgevonden:

- Aeres en de gemeente Almere
- Aeres en de GGD in de gemeente Lelystad
- CHE en de gemeente Barneveld
- CHE en de gemeente Ede
- Haagse Hogeschool en de gemeente Westland
- Haagse Hogeschool en de GGD in Den Haag
- HAS green academy en de gemeente 's-Hertogenbosch
- Hanze hogeschool en de gemeente Westerkwartier
- Hogeschool van Amsterdam en de gemeente Amsterdam
- Inholland en de gemeente Rotterdam
- Hogeschool van Hall Larenstein en de gemeente Leeuwarden.

Activiteit 2: Analyse van behoeften

De informatie uit activiteit 1 is samengebracht en geanalyseerd. Dit vond in twee stappen plaats:

- Een gezamenlijke bijeenkomst met betrokken lectoren, onderzoekers en het Voedingscentrum om de belangrijkste bevindingen te delen en gezamenlijk te zoeken naar overeenkomsten in de gevoerde gesprekken.
- Een meer diepgaande analyse van de gespreksverslagen om de belangrijkste bevindingen goed te kunnen onderbouwen.

Activiteit 3: Beoordeling van activiteiten

Voor veel gemeenten heeft het meerwaarde als er duidelijkheid is over de kwaliteit van een activiteit rond voedsel, voeding en gezondheid. Daarmee is er op voorhand beter zicht op de mogelijke impact van die activiteit. Een goede en al langer bestaande mogelijkheid daarvoor is aanmelding van een activiteit bij het Loket Gezond Leven van het RIVM. Voor de meeste aanbieders van activiteiten blijkt het goed beschrijven van hun activiteit zoals dat gevraagd wordt door het RIVM echter een hoge drempel, waardoor ze hun activiteiten niet bij het loket aanmelden en hiermee minder snel bekend en minder goed benut worden.

Samen met het RIVM is verkend wat de mogelijkheden zijn rond het Loket Gezond Leven en of er mogelijkheden zijn voor een ondersteunende rol van Hogescholen, bijvoorbeeld om de drempel voor nieuwe initiatieven te verlagen.

Activiteit 4: Monitoring van activiteiten

Een veel gehoorde opmerking vanuit gemeenten (voorafgaand aan de pilot) over activiteiten rond voedsel en gezondheid is dat na afloop van de activiteit niet goed duidelijk is wat het (lokaal) heeft opgeleverd. Het beoogde resultaat kan bovendien sterk variëren, van het aantal deelnemers (eenvoudig meetbaar) tot ander eetgedrag (moeilijker meetbaar) tot effecten op de gezondheid (heel moeilijk meetbaar en bovendien is de looptijd daartoe vaak niet toereikend). Ook ontbreekt vaak een nulmeting, waardoor een mogelijk verschil (effect) niet te beoordelen is. Daarnaast hebben aanbieders van activiteiten niet altijd de expertise, middelen en tijd beschikbaar om die monitoring zelf uit te voeren.

Uiteindelijk gaat het om inzicht in wat werkt (en wat niet werkt) om daarmee handelingsperspectieven aan gemeenten te kunnen aanreiken. In deze activiteit hebben wij verkend wat de werkelijke behoefte van gemeenten is en wat er nodig is om Hogescholen een ondersteunende rol te laten spelen. Daarom hebben wij een gesprek gevoerd met gemeenten die voorlopen als het gaat om voeding en gezondheid: de gemeenten Amsterdam en Rotterdam samen met andere vertegenwoordigers van de City Deal Gezonde en Duurzame Voedselomgeving. Op basis van dat gesprek, aangevuld met eigen analyse en kennis over de mogelijkheden van Hogescholen, zijn adviezen opgesteld (zie 3. resultaten).

Activiteit 5: Actualiseren website

De eerder ontwikkelde website gezonderegio.net biedt al een grote hoeveelheid activiteiten rond gezond voedsel, maar is zeker nog niet volledig. Bovendien werken nog niet alle opties naar behoren en kan de gebruikersvriendelijkheid een stuk beter. Feedback vanuit de gesprekken in activiteit 1 is meegenomen om de website verder te optimaliseren.

3. Resultaten

Activiteit 1: Verkennen behoeften gemeenten

De aandacht voor voedsel en gezondheid heeft nog geen sterke basis binnen de meeste gemeenten waarmee gesproken is. Dat heeft te maken met een aantal aspecten:

- De link tussen voedsel en gezondheid is niet altijd erg duidelijk voor gemeenten. Ede en Almere zijn bijvoorbeeld beide veel met voedsel bezig, maar ervaren de link met gezondheid nog niet zo sterk. Ede geeft aan dat waar voedsel eigenlijk in de lopende zaken meegenomen zou moeten worden, het nu nog vaak los staat van andere beleidsterreinen.
- Diverse van de gesproken gemeenten kennen geen enkel (Barneveld, Leeuwarden) of weinig (Den Haag) beleid rond voedsel en/of gezondheid. Er zijn dan andere prioriteiten, of het beleid rondom voedsel of gezondheid is erg toegespitst op een specifiek onderwerp (zoals de jeugd tot 12 jaar oud, jongeren met uitkeringen). Den Haag heeft inmiddels wel een eigen voedselvisie: (<https://feedbackeuropa.org/wp-content/uploads/2023/03/Discussiepaper-Eerste-aanzet-Haagse-Integrale-Voedselvisie-De-Haagse-Voedselraad.pdf>). Als er wel sprake is van voedselbeleid, zoals een voedselstrategie (Amsterdam, Almere, Ede, Westerkwartier), dan is het vaak gericht op duurzaamheid, met aspecten als korte ketens en voedselverspilling. In Amsterdam is de voedselstrategie breder ingestoken, met ook actielijnen op bijvoorbeeld gezondheid en sociale functie (<https://www.amsterdam.nl/wonen-leefomgeving/duurzaam-amsterdam/voedselstrategie/>). Ook Ede kent een bredere insteek, op zowel gezondheid als duurzaamheid (<https://www.ede.nl/in-de-gemeente-edel/food-en-veluwe/ede-food/>).
- Het Voedingscentrum herkent onze bevinding dat het belang van gezond voedsel niet altijd wordt gezien bij gemeenten. Vaak willen die gemeenten wél zien wat andere gemeenten doen. Leeuwarden geeft bovendien aan dat het een kwestie van tijd is dat het onderwerp sterker op de agenda komt.
- Vaak is niet duidelijk welke beleidsmedewerker verantwoordelijk is voor het onderwerp voedsel binnen een gemeente. Dat komt ook omdat voedsel te maken heeft met verschillende beleidsterreinen, zoals educatie (basisscholen), economie (vestigingsbeleid bedrijven die voedselproducten verkopen, bestemmingsplannen), en sociale zekerheid (bestaanszekerheid, kosten voor levensonderhoud). Dit speelt ook in gemeenten waar voedsel wel als belangrijk wordt gezien, zoals in Amsterdam en Rotterdam. Overigens is in die gemeenten wel iemand verantwoordelijk, waardoor er meer eigenaarschap op het onderwerp is.
- In diverse gemeenten waarmee gesproken is zijn ambtenaren vaak korte tijd betrokken bij dit dossier. Er zijn veel personele wisselingen en regelmatig wordt dit onderwerp aan zzp'ers uitbesteed.
- De politieke kleur van het college, of de persoonlijke betrokkenheid van een wethouder, kan veel verschil uitmaken als het gaat om aandacht, middelen en tijd voor voedsel en gezondheid. Leeuwarden geeft bijvoorbeeld aan dat het ligt aan de initiatieven die er zijn, en de burgerinitiatieven die worden gestart. Ook Den Bosch stelt dat de projecten afhankelijk zijn van de interesse van beleidsmakers.
- Er is bij een aantal gemeenten een groeiend besef dat de gemeente een rol kan spelen bij een gezondere voedselomgeving. Tegelijk worden de eigen mogelijkheden (instrumenten om de voedselomgeving te beïnvloeden) als heel beperkt gezien. Gemeenten zoeken naar meer 'handelingsperspectief': wat is er concreet mogelijk? Een vraag die hierbij ook speelt is waar een gemeente 'voor is': gaat het om vaste voorzieningen, of is een projectmatige ondersteuning (bijvoorbeeld in de vorm van interventies of subsidies) voldoende?

- Het Voedingscentrum geeft aan dat een gemotiveerd persoon op het onderwerp nodig is, die het naar zich toetrekt. Zo kennen zij een actieve beleidsadviseur in Tilburg. Zo'n gemotiveerd persoon hoeft niet eens zelf de kennis over het onderwerp in huis te hebben, maar moet er wél actief mee aan de slag gaan (verbindingen leggen, contacten aangaan). Dit wordt bevestigd door een voorbeeld uit de gemeente Westerkwartier, waar het project 'Samen Koken' door één betrokken iemand uiteindelijk in de hele provincie werd uitgerold, en door Amsterdam, waar de projectmanager van de voedselstrategie niet 'van de inhoud, maar van het aanjagen en de verbinding' is.
- In het Noorden van Nederland lijkt het beleid soms eerder of ook op het niveau van de provincie te worden gemaakt (Preventie Overleg Groningen).

Gemeenten verwijzen vaak door naar de GGD als het gaat om gezondheid. De GGD heeft veel ruimte om eigen beleid te bepalen, en de onderwerpen die worden meegenomen hangen ook af van de opdrachtgever (een lokale gemeente). Daardoor kunnen er behoorlijke verschillen zijn tussen GGDs als het gaat om gezondheidsbevordering. Zo ziet de GGD Gelderland-Midden die voor 15 gemeenten werkt, waaronder Ede, geen proactieve rol voor zichzelf maar doen de GGDs in Amsterdam, Lelystad en Den Haag dat wel. GGD Amsterdam is erg ambitieus en zet in op een voedselomgeving die gezondheid stimuleert waarbij ze intensief samenwerken met allerlei kennisinstellingen waaronder de Hogeschool van Amsterdam. De GGD Den Haag heeft een samenwerkingsovereenkomst gesloten met de Haagse Hogeschool. In Den Bosch werken de gemeente, de GGD en kennisinstellingen samen in een meerjarig programma rond gezonde leefomgevingen, waar de voedselomgeving een onderdeel van is.

Als het gaat om het zoeken naar informatie en het nut van de website zijn er uiteenlopende reacties:

- Gemeenten zoeken op verschillende manieren naar informatie over initiatieven rond voedsel en gezondheid. Zo worden de NDE (Natuur- en Duurzaamheidseducatie) gids en Stad en Natuur Almere website genoemd in Flevoland, maar ook het bellen van collega's in andere gemeenten (Ede). Voor deze partijen biedt de website [\(Gezonde regio\)](#) niet direct relevante informatie.
- Voor gemeenten die nog vrijwel niets doen met voedsel en gezondheid (Barneveld, Leeuwarden) was de website juist heel informatief.
- Rotterdam, dat al heel actief is op dit onderwerp (er gebeurt zoveel dat de gemeente wel een eigen kaart zou kunnen maken), zag het nut van de website juist wel in, omdat de gemeente steeds wil blijven leren. Rotterdam en Amsterdam trekken veel met elkaar op en zijn echt voorlopers op dit onderwerp.
- Meerdere gemeenten gaven wel aan dat het handig is om (landelijk) overzicht te hebben en om met elkaar uit te wisselen. Tegelijkertijd kwam vanuit meerdere gemeenten ook de reactie dat er al meerdere sites zijn met informatie, dus dat het belangrijk is geen zaken dubbel te doen. De doelgroep van de kaart is ook niet voor iedereen duidelijk.
- Ede ziet de kaart ook als mogelijke reclame voor wat de gemeente al allemaal doet.
- Een aantal gemeenten (Den Bosch, Ede) gaf ook aan dat het nuttig is meer te weten over activiteiten rond voedsel en gezondheid die gestopt zijn – met name waarom dat zo is. Want hoewel die kennis nuttig kan zijn voor toekomstige keuzes, verdwijnt dat soort informatie meestal. Er is ook behoefte aan een zogenaamde 'ranking': welke initiatieven zijn het meest kansrijk?

Activiteit 2: Analyse van behoeften

Op basis van de bevindingen in activiteit 1 kunnen een aantal conclusies worden getrokken. Die worden hieronder weergegeven samen met een aanbeveling voor vervolgacties:

1. Gezond voedsel is vaak nog niet goed belegd in gemeentelijk beleid. Het ontwikkelen van (specifiek) voedselbeleid wordt aanbevolen. Advies 2.1: Hogescholen, bijvoorbeeld via het lectorenplatform VVG, kunnen een rol spelen bij het ontwikkelen van voedselbeleid door het bieden van inspiratie door middel van de website, artikelen, gerichte overleggen, regelmatig contact, etc. Ook kunnen Hogescholen meedenken bij beleidsplannen, meeschrijven aan een voedselstrategie, en samenwerken aan een gezonde voedselomgeving. Uiteraard in afstemming met partijen als GGD, JOGG, VNG en Voedingscentrum.
2. Gezond voedsel kan terugkomen bij meerdere afdelingen in een gemeente. Advies 2.2: Aanbevolen wordt om in elk geval één iemand binnen een gemeente verantwoordelijk te maken om overzicht te houden en de aandacht voor dit onderwerp vast te houden. Gezien de vele personele wisselingen ligt hier een potentiële rol voor Hogescholen als kennispartner. Advies 2.3: Dit vraagt aan de kant van Hogescholen dat er ook een duidelijk aanspreekpunt is. Wellicht dat een samenwerkingsverband zoals het lectorenplatform VVG als algemeen aanspreekpunt kan fungeren.
3. Zowel bij gemeenten waar weinig rond gezond voedsel gebeurt, als bij gemeenten waar al wel veel plaatsvindt, is er behoefte aan overzicht van mogelijke (werkbare en effectieve) activiteiten en interventies. Een website kan daarbij nuttig zijn, als die maar wel actueel is, aanvullend is op bestaande informatie, eenvoudig te gebruiken en geïntegreerd in de werkwijze van gemeenten. Advies 2.4: Test de huidige website met een aantal potentiële gebruikers om hem te verbeteren. Advies 2.5: Zorg dat er afstemming komt met andere aanbieders van vergelijkbare informatie, zodat er op een handige manier naar elkaar doorverwezen kan worden (denk aan Voedingscentrum, JOGG, City Deal, RIVM). Advies 2.6: Verken of het tonen van mislukkingen binnen projecten een waardevolle toevoeging kan zijn (om herhaling te voorkomen of er van te leren).

Activiteit 3: Beoordeling van activiteiten

In een gesprek met Djoeke van Dale (Senior advisor Health Promotion Joint Action on Chronic Diseases and Healthy Aging) van het Loket Gezond Leven van het RIVM, een lector en twee onderzoekers van het lectorenplatform VVG is verder doorgesproken over de mogelijkheden om samen op te trekken bij het beoordelen van activiteiten rond voedsel en gezondheid. Daarbij moet een brug worden geslagen tussen 'activiteiten' of 'initiatieven' (beschreven op gezonderegio.net) en 'interventies' (zoals opgenomen door het Loket Gezond Leven).

Hieronder staan de mogelijkheden en een aantal kanttekeningen en overwegingen weergegeven:

- Er is een minimale omschrijving nodig waarmee de kwaliteit van de interventie of het initiatief kan worden beoordeeld. Het huidige laagste niveau van erkenning (0; goed beschreven) vereist alleen een duidelijke handleiding voor goede overdracht en een procesevaluatie (bijv. via vragenlijsten deelnemers (zeg n=30) en zorgverleners).
- De vraag hierbij is wat voor soort initiatieven dit zijn: zijn het voorzieningen, is het een interventieprogramma of gaat het om kleine tijdelijke evenementen. Dat is iets om goed te overwegen, ook of het aansluit bij andere (landelijke)programma's zoals bijvoorbeeld JOGG en Gezonde School.

- Ter ondersteuning van het beoordelen van initiatieven zou de GGD een adviesrol kunnen aannemen i.s.m. hogescholen / universiteiten bij het goed omschrijven van de initiatieven voor opname in Loket Gezond Leven. Vanuit de hogescholen zouden studenten als beroepsproduct een beschrijving en procesevaluatie van bestaande interventies kunnen opleveren, mits goed begeleid (m.n. schriftelijke vaardigheden) en passend bij de leerdoelen van een vak of het toekomstig beroepsprofiel.
- Om de ondersteuning vanuit landelijke initiatieven naar regionaal en lokaal te faciliteren zouden het Loket Gezond Leven en gezonderegio.net mogelijk samen kunnen werken richting gemeenten:
 - o Op lokaal/regionaal niveau wijzen op beschikbare landelijk erkende interventies.
 - o Vanuit lokaal niveau de geschikte interventies voor een erkenningstraject filteren en doorverwijzen/ stimuleren tot een erkenningsaanvraag. Schaalbaarheid is hierbij een belangrijk aspect.
- Voor wat betreft de 'soort initiatieven' zijn er diverse aspecten waarmee rekening gehouden moet worden:
 - o Indien de initiatieven onderdeel zijn van landelijk beleid dan is er geen toetsing nodig.
 - o Ditzelfde geldt voor voorzieningen: die horen bij het basisaanbod van gemeenten en zijn daarom geen interventie.
 - o Een serie van activiteiten kan een interventie zijn, dan is het mogelijk zinnig om dit te omschrijven. Losse onderdelen als instrumenten en tools komen hiervoor niet in aanmerking.
- T.a.v. gezonderegio.net: ga in elk geval voor minimale criteria, bijv. beschrijving van doel, doelgroep, mogelijke werking (waarom), inzicht in effect/ervaring doelgroep.
- Er is een nieuwe databank duurzaam voedsel in de maak door het RIVM, inclusief een erkenningstraject. Het is relevant om dit mee te nemen bij activiteiten gericht op zowel gezond als duurzaam voedsel.
- Verder nog ter overweging:
 - o Maak geen systemen naast elkaar.
 - o Maak iets voor de lange termijn. Met andere woorden: is de kaart actueel? Veel informatie is snel verouderd.
 - o Houd vanuit gezonderegio.net rekening met de ontwikkelingen rondom GALA.
 - o Het is ook mogelijk een model-interventie in te dienen. Voorbeeld: overall omschrijving van inzet van moestuinen bij Gezonde school. WUR doet dat nu; het model is dan de interventie.

Er is voldoende basis en draagvlak om samen met het RIVM verder te werken aan een plan van aanpak om meer activiteiten aangemeld te krijgen bij het Loket Gezond Leven. Op basis van het bovenstaande werden de volgende adviezen gegenereerd:

Advies 3.1: Ontwikkel een aanpak met RIVM, GGD en Hogescholen zodat studenten als beroepsproduct een beschrijving en procesevaluatie van bestaande interventies kunnen opleveren, die vervolgens benut kan worden voor het Loket Gezond Leven

Advies 3.2: Zorg voor een structurele samenwerking tussen RIVM en gezonderegio.net om gemeenten te ondersteunen bij het selecteren van geschikte interventies.

Activiteit 4: Monitoring van activiteiten

Bij monitoring gaat het om inzicht in wat werkt (en wat niet werkt) om daarmee handelingsperspectieven aan gemeenten te kunnen aanreiken. De vraag daarbij is hoe een gemeente komt tot een beoordeling van de activiteiten die in de stad, met geld van de gemeente, worden uitgevoerd. Met name de gemeenten die onderdeel zijn van de City Deal Gezonde en Duurzame Voedselomgeving voelen urgentie; dit programma eindigt begin 2025 en dan zouden ze graag willen weten of en hoe effecten van dat programma te meten zijn. De vraag is dus: wat is er mogelijk als het gaat om het meten van effecten van activiteiten rond gezond voedsel?

Effecten en meten

Initiatieven rondom voedsel en gezondheid kunnen verschillende soorten effecten hebben. Er zijn de direct meetbare resultaten (als aantal deelnemers, aantal views of kliks of aantal evenementen), er zijn korte termijneffecten (bijvoorbeeld een verandering in intentie of kennis na een aantal weken) en er zijn langere termijneffecten (zoals een verbeterde gezondheid). Vooral effecten op de langere termijn zijn moeilijk meetbaar. Hoewel het wel mogelijk is om die effecten op zich te meten (bijvoorbeeld door de gezondheid van de bevolking op een bepaald moment te vergelijken met de gezondheid een aantal jaar later), is het vrijwel onmogelijk om zo'n effect aan een specifiek initiatief toe te schrijven. Wel kan een voorzichtig verband worden gelegd met bijvoorbeeld een groot aantal recente activiteiten in de stad. Sowieso vergt dit soort lange termijneffecten uitgebreid onderzoek over meerdere jaren. Als er nog weinig effecten worden gemeten, ligt het voor de hand om met het laaghangend fruit te beginnen en het simpel en kleinschalig te houden. Bovendien: als er meerdere kleinere effecten in kaart zijn gebracht, is het ook aannemelijker dat langere termijneffecten enig verband houden met die effecten.

Voorbeelden van wat meetbaar is zijn:

- Aantallen, bijvoorbeeld deelnemers, en verhoudingen (bijvoorbeeld percentage gezonde producten in kantine aanbod)
- Verkoop- of aankoopcijfers van bepaalde voedselproducten (wel of niet vallend binnen de schijf van vijf), gekoppeld aan bepaalde locaties of doelgroepen
- Tevredenheid over een initiatief
- De door deelnemers ervaren voordelen van een initiatief
- Kennis over voedsel en gezondheid
- Intentie tot bepaald gedrag, houding (zoals bijvoorbeeld gevonden wordt bij 'Smaaklessen')
- Vaardigheden, bijvoorbeeld moestuinieren en koken
- Interpersoonlijke netwerken
- Mate van lichamelijke beweging
- Percentage kinderen met overgewicht (zoals in Amsterdam wordt gedaan)

Indicator ontwikkeling

Effecten worden vaak gemeten met behulp van indicatoren. Een indicator is bijvoorbeeld het aantal mensen dat gezonder is gaan eten, het aantal mensen dat heeft meegedaan aan een workshop, of het aantal fruitbomen in de wijk. Niet alle indicatoren meten echt effect: sommigen meten vooral bereik of deelname. Hoewel indicatoren hun beperkingen hebben – ze worden bijvoorbeeld vaak uitgedrukt in getallen, terwijl niet alle effecten in getallen uit te drukken zijn – zijn ze een handige tool omdat ze vergelijkingen (tussen initiatieven, of over tijd) relatief makkelijk maken, en ze vaak ook relatief makkelijk boven water te krijgen zijn. Naast indicatoren zijn er ook andere manieren om effecten te meten. Denk bijvoorbeeld aan het in kaart brengen van een voedselomgeving, of meer kwalitatieve gegevens verzamelen, zoals ervaren gezondheid.

Advies 4.1: Samen met Hogescholen kunnen indicatoren worden ontwikkeld die een gemeente op structurele basis zou willen inzetten. In veel gemeenten is een HBO-instelling aanwezig, en HBO's richten zich vaak op de directe omgeving. Ze zoeken praktijkopdrachten voor hun studenten en werken graag met lokale partijen, waaronder gemeenten. Veel Hogescholen willen ook graag iets betekenen voor de stad waarin ze gevestigd zijn. De indicatoren moeten voortkomen uit de doelstellingen van de gemeente. Het is raadzaam om indicatoren voor zowel de kortere als de langere termijn op te stellen.

Advies 4.2: Het wordt aangeraden dat een gemeente bij het toekennen van een subsidie een initiatief vraagt (een aantal) indicatoren bij de start in te vullen, en om dit na een bepaalde looptijd of aan het einde van het initiatief opnieuw te doen. Dit geeft dan inzicht in wat er tijdens de looptijd van het project is veranderd. Ook voor deze startmeting (nulmeting) en eindmeting kan het HBO worden ingeschakeld.

Werken met studenten

Een voor de hand liggende manier om met Hogescholen samen te werken is door studenten in te zetten (onder begeleiding van docent-onderzoekers en/of lectoren). Dat kan op verschillende manieren:

- Studenten kunnen een afstudeeronderzoek doen of stage lopen, waarbij (een deel van) de opdracht is om gegevens te verzamelen en/of te verwerken en/of te analyseren. Bijvoorbeeld de jaarlijkse inventarisatie van de voedselomgeving van HAS green academy.
- Studenten kunnen in het kader van een vak of module gegevens verzamelen, verwerken of analyseren. De gemeente is dan opdrachtgever voor dat vak.
- Studenten kunnen ook zelf initiatieven/interventies ontwikkelen en testen. Bij de HvA is er bijvoorbeeld een module Food & Health Promotion waarin studenten voor een bepaalde doelgroep in Amsterdam een interventie ontwikkelt, deze doelgroep daarop begeleidt en het effect van de interventie evalueert. Of bv de module Food & media (HvA) waarin een groep studenten m.b.v. een mediacampagne een bepaalde doelgroep probeert te verleiden tot duurzamere en/of gezondere keuzes. Of de opleiding Food Innovation (HAS) die gezonde(re) voedselconcepten ontwikkelen voor o.a. de doelgroep (V)MBO en ook testen bij de doelgroep. Andere relevante opleidingen zijn: Voeding & Diëtetiek (HG; HH; HAN; HvA) en Food Commerce & Technology (Inholland).

Studenten kunnen op verschillende manieren informatie verzamelen. Ze kunnen bijvoorbeeld in gesprek gaan met uitvoerders of deelnemers aan initiatieven, of enquêtes uitzetten. Het is ook mogelijk dat studenten meedoen aan initiatieven om die uit eerste hand te ervaren. Voordelen van projecten waarbij studenten ingezet worden zijn:

- Als er een structurele verbinding ontstaat tussen een hogeschool en een gemeente – bijvoorbeeld wanneer de gemeente jaar na jaar bij hetzelfde vak opdrachtgever is - kunnen studenten bepaalde metingen ieder jaar opnieuw uitvoeren. Zij zullen dat wellicht elk jaar net iets anders doen (het is voor hen immers een leeropdracht), maar dit geeft wel elk jaar opnieuw input. Daardoor ontstaat inzicht in veranderingen over een langere periode (longitudinaal onderzoek). Bovendien worden de bevindingen door de docent van het vak bewaard, waardoor personale wisselingen bij een gemeente geen invloed hebben op het jaarlijks verzamelen van de gegevens.
- Studenten werken op deze manier aan maatschappelijke opdrachten.
- Studenten hebben vaak relatief veel tijd voor een opdracht en zijn vaak in staat om 'out-of-the-box' te denken.

Advies 4.3: Nog niet alle gemeenten zijn bekend met het werken met Hogescholen. Voor gemeenten die al wel met Hogescholen samenwerken is het vaak lastig om de juiste mensen te vinden. Het lectorenplatform VVG kan werken aan meer bekendheid over dit soort samenwerkingen, best practices delen en gemeenten en Hogescholen aan elkaar koppelen. Daarbij is het van groot belang om inzicht te krijgen in de wederzijdse manier van werken en de doelstellingen.

Advies 4.4: Om resultaten die in verschillende gemeenten gevonden worden beter met elkaar te kunnen vergelijken wordt aangeraden om met vergelijkbare methoden te werken. Hierbij kan het lectorenplatform VVG een coördinerende rol spelen.

Advies 4.5: Het wordt aangeraden dat gemeenten en Hogescholen regelmatig met elkaar in gesprek gaan over lopende en te verwachten activiteiten. Hierdoor kan het HBO beter aansluiten bij actuele behoeften van gemeenten. Het biedt gemeenten echter ook de mogelijkheid om aan te sluiten bij ander onderzoek van het HBO, of om gezamenlijk onderzoeksvoorstellen te ontwikkelen.

Werken met het MBO

MBO-instellingen hebben steeds meer aandacht voor het ontwikkelen van onderzoekvaardigheden bij hun studenten, omdat dit soort vaardigheden essentieel zijn voor het optimaal kunnen functioneren in de maatschappij. Hogescholen kunnen hier een rol in spelen: lectoraten en practoraten kunnen samenwerken, MBO en HBO studenten kunnen samen onderzoek doen (zoals bij Vonk Alkmaar en Inholland Amsterdam al gebeurt), HBO studenten kunnen workshops of begeleiding geven, en HBO docenten kunnen MBO docenten begeleiden in het geven van onderzoekvaardigheden. Andersom kan het HBO ook weer leren van het MBO: MBO docenten en studenten staan soms nog dicht bij de praktijk dan HBO'ers. En sluiten beter aan bij bepaalde doelgroepen (zicht op wat er speelt en welke behoeftes er zijn). Bij een onderzoek van HAS green academy zorgden MBO studenten (Yuverta) er bijvoorbeeld voor dat een enquête voor het (V)MBO beter leesbaar, laagdrempeliger en toegankelijker was.

Activiteit 5: Actualiseren van de website

Achtergrond

De website de Gezonde Regio (gezonderegio.net) is in 2022 ontwikkeld met het idee om gebruikers te kunnen ondersteunen en snel inzicht te geven in de projecten die spelen op het gebied van voeding en gezondheid om hiermee nieuwe samenwerkingen aan te gaan en sneller een gezondere omgeving te creëren. Deze website bestond echter alleen nog uit een basis en er was nog niet gekeken naar de wensen van relevante partijen (gemeenten, contactpersonen van initiatieven), waardoor er een optimalisatie stap nodig was om de website passend te maken. De website bevatte weliswaar een grote hoeveelheid initiatieven, maar was tegelijk nog lang niet volledig. Ook werkten nog niet alle functies van de website optimaal, waardoor hierin verbeterstappen konden worden gemaakt.

Om de website van de Gezonde Regio te kunnen optimaliseren zijn de bevindingen van verbeterstappen in kaart gebracht aan de hand van de behoeftes van de betrokken partijen (met in de hoofdrol de gemeenten) en zijn er gesprekken gevoerd met professionals om inzichtelijk te krijgen welke onderdelen van de website daadwerkelijk verbeterd konden worden. Hierbij is gekeken naar interactiviteit, gebruiksvriendelijkheid, responsiviteit, inhoud, design, navigatie en toegankelijkheid.

Verbeterpunten

Looks and feel van de website:

- Het is van belang dat er een duidelijke volgorde is op de website waardoor het gebruikersgemak en de toegankelijkheid voor gebruikers wordt vergroot. Hiervoor is er een andere opbouw van de pagina's gemaakt. Een logische opbouw voor de gebruiker is een korte introductie, de basisinformatie en vervolgens een soort afsluiting van de pagina. Dit is ondersteund met een afbeelding bij de introductie. De afsluiting van de pagina is verbeterd door een footer te plaatsen.
- Er was geen specifieke schrijfstijl voor de pagina's bepaald. Om hier een eerste stap in te zetten is o.a. gekozen voor u en uw gebruik.
- Afkortingen op de website zorgen voor verwarring, daarom is er gekozen om zoveel mogelijk afkortingen uit te schrijven.
- Er ontstond verwarring als gevolg van de woordkeuze. Zo werd de ene keer het woord activiteit gebruikt en de andere keer het woord initiatief. Er is gezorgd voor een uniforme woordkeuze.
- De leesbaarheid is verhoogd door afbeeldingen in de achtergronden te plaatsen en hiermee de pagina meer op te delen en het zicht naar specifieke punten te trekken.
- Op de website stond vaak een te kleine afbeelding, waardoor deze wazig werd weergegeven. Op het moment dat er een afbeelding op de website wordt geplaatst wordt deze automatisch gewijzigd naar de meest optimale grote voor de website in het kader waarin de afbeelding wordt geplaatst. Wanneer deze afbeelding te klein is, wordt deze wazig. Voor de te kleine afbeelding is een grotere terug geplaatst.
- Op de website werd in de balk het logo van de HAS getoond. Omdat de website in samenwerking is met verschillende Hogescholen en partijen is er gekozen om een algemener logo te ontwikkelen voor de website zodat iedereen zich hiermee verbonden kan voelen.
- Bij de gebruiker ontstond verwarring bij de teksten doordat titels niet altijd overeen kwamen met de inhoud van de tekst en doordat er extra spaties of enters in de tekst werden weergegeven werden zinnen op verkeerde punten afgebroken. Bij sommige teksten is de titel aangepast en bij anderen is er een toevoeging aan de tekst gemaakt om dit passender te maken. De extra enters en spaties zijn uit de tekst verwijderd.
- De gebruiker begreep niet wat er bedoeld werd met de specifieke doelgroepen. Om dit te verduidelijken is er extra informatie over de doelgroepen toegevoegd.
- Er zat een gat in de doelgroepen (tussen jongeren en ouderen). Hiervoor is een aparte pagina aangemaakt.
- Doordat de pagina's van de website één wit blok waren, werden de verschillende teksten op één pagina ook ervaren als één stuk tekst wat onprettig is voor de lezer. Bij de doelgroep pagina's zorgde dit niet direct voor een probleem, maar bij de hoofdpagina wel. Dit is aangepast.

Interactieve kaart:

- De kaart bevatte geen legenda, waardoor niet duidelijk was wat de kleuren in de kaart aantonen. Om de kleuren in de kaart te verduidelijken is er een toelichting op de pagina gezet.
- Doordat de lay-out niet werd begrepen of verkeerd wordt weergegeven herkennen gebruikers niet direct dat een titel een titel is en is de informatie van een initiatief onduidelijk. Ook vallen initiatieven soms buiten het beeld en worden knoppen niet begrepen. Om de kaart te kunnen verduidelijken is er gekeken naar verschillende opties voor een lay-out. Doordat er beperkingen zijn in de aanpassingen van de lay-out van de kaart is er op dit moment gekozen om een toelichting per pagina te plaatsen.

- Er stond te weinig informatie bij een initiatief, waardoor niet wordt begrepen waar het initiatief over gaat. Bij elk initiatief is een omschrijving geschreven om het initiatief te verduidelijken.
- In de interactieve kaart werden knoppen getoond die geen functie hadden voor de gebruiker. Hierdoor ontstaat verwarring en irritatie en klikten gebruikers weg. Een deel van de knoppen is daarom onzichtbaar gemaakt voor de gebruiker. De knoppen die niet onzichtbaar kunnen worden gemaakt zijn van belang voor de werking van de kaart en worden om deze reden nog weergegeven.
- Sommige termen werden niet begrepen. Deze termen zijn verwijderd of aangepast.

Onderliggende data over initiatieven

- De informatie die in de onderliggende data stond kwam niet altijd overeen met de data van de kaart. De data is daarom opnieuw bekeken en vergeleken. Bovendien wordt er nu één bestand als basis gebruikt.
- Koppelingen in de data stonden soms verkeerd. Hierdoor werd niet alle informatie weergegeven. Dit is aangepast.
- Door verkeerde koppelingen in de data werd sommige informatie juist dubbel getoond. De dubbele informatie is verwijderd.
- Informatie werd soms niet getoond door typefouten. Er is een controle uitgevoerd op typefouten door te kijken naar de ontbrekende informatie en deze typefouten zijn vervolgens aangepast.
- Door het gebruik van een komma als scheidingsteken werd sommige informatie niet herkend. Het scheidingsteken is aangepast naar een schuine streep.

Contact en initiatieven aanmelden:

- Er was geen contactformulier. Het contactformulier is toegevoegd.
- Binnen het aanmeldformulier werd niet naar alle informatie gevraagd om een goed beeld te krijgen van het initiatief, waardoor alsnog veel moest worden opgezocht. Er zijn meer vragen toegevoegd.
- Het initiatief aanmeldformulier was een losstaand formulier. Het formulier wordt nu weergegeven op de website en is gekoppeld.

Vervolg

Advies 5.1: De initiatieven die op de website worden weergegeven moeten op regelmatige basis worden aangevuld en jaarlijks worden gecontroleerd. Voor het verzamelen van de initiatieven zou de vindbaarheid van de website moeten worden geoptimaliseerd. Daarnaast kan er gekeken worden naar een aanpak waarbij nauw contact wordt gehouden met de betrokken partijen om de aanmelding te bevorderen.

Advies 5.2: Omdat de interactieve kaart op dit moment nog niet goed begrepen wordt zou er verder onderzoek gedaan kunnen worden naar een andere weergave van de kaart. Hierbij is het van belang dat er niet alleen naar de lay-out wordt gekeken, maar ook naar de informatie die vervolgens in de kaart wordt getoond.

Advies 5.3: Vanuit de gebruiker werd aangegeven dat er behoefte was naar meer informatie bij een initiatief. Echter door een grote hoeveelheid informatie bij een initiatief wordt de leesbaarheid verlaagd. Bij de aanpassing van de interactieve kaart zou de leesbaarheid meegenomen moeten worden en onderscheid moeten worden gemaakt in type informatie. Hierbij kan gekeken worden welke informatie de gebruikers het meest van belang vinden.

Conclusie

De 342 gemeenten in Nederland kennen een flinke uitdaging als het gaat om de gezondheid van hun inwoners. Gezond voedsel, een gezonder voedselaanbod en een gezondere voedselomgeving zijn daarbij belangrijk aspecten waar aan gewerkt kan worden. In diverse gemeenten, met name de grotere, is hier al aandacht voor en worden allerlei activiteiten en interventies rond gezond voedsel uitgevoerd. Maar door allerlei oorzaken (zoals toename gezondheidsproblematiek, veelheid aan informatie, beschikbare tijd, personele wisselingen) is er bij veel gemeenten behoefte aan ondersteuning voor het ontwikkelen van beleid rond gezond voedsel, maar ook bij keuzes rond geschikte activiteiten en interventies. Hogescholen lijken daarbij een goede rol te kunnen spelen, in samenwerking met partijen als GGD, RIVM en Voedingscentrum. In deze pilot zijn 16 adviezen opgenomen om die samenwerking verder vorm te kunnen geven.

Ten aanzien van behoeften vanuit gemeenten zelf:

- Advies 2.1: Betrek Hogescholen bij het ontwikkelen van voedselbeleid. Ook kunnen Hogescholen meedenken bij beleidsplannen, meeschrijven aan een voedselstrategie, en samenwerken aan een gezonde voedselomgeving. Uiteraard in afstemming met partijen als GGD, JOGG, VNG en het Voedingscentrum.
- Advies 2.2: Maak één iemand binnen een gemeente verantwoordelijk om overzicht te houden en de aandacht voor dit onderwerp vast te houden. Gezien de vele personele wisselingen ligt hier een potentiële rol voor Hogescholen als kennispartner.
- Advies 2.3: Zorg dat er ook aan de kant van Hogescholen één aanspreekpunt komt voor gemeenten.
- Advies 2.4: Test de huidige website met potentiële gebruikers om hem te verbeteren.
- Advies 2.5: Zorg dat er afstemming komt met andere aanbieders van vergelijkbare informatie, zodat er op een handige manier naar elkaar doorverwezen kan worden.
- Advies 2.6: Verken of het tonen van mislukkingen binnen projecten een waardevolle toevoeging kan zijn (om herhaling te voorkomen of er van te leren).

Ten aanzien van de beoordeling van activiteiten:

- Advies 3.1: Ontwikkel een aanpak met RIVM, GGD en Hogescholen zodat studenten als beroepsproduct een beschrijving en procesevaluatie van bestaande interventies kunnen opleveren, die vervolgens benut kan worden voor het Loket Gezond Leven.
- Advies 3.2: Zorg voor een structurele samenwerking tussen RIVM en gezonderegio.net om gemeenten te ondersteunen bij het selecteren van geschikte interventies.

Ten aanzien van monitoring van activiteiten (wat levert het op):

- Advies 4.1: Ontwikkel samen met Hogescholen indicatoren die een gemeente op structurele basis kan inzetten. Ontwikkel indicatoren voor zowel de kortere als de langere termijn.
- Advies 4.2: Het wordt aangeraden dat een gemeente een initiatief vraagt om indicatoren bij de start in te vullen, en om dit na een bepaalde looptijd of aan het einde van het initiatief opnieuw te doen. Dit geeft inzicht in wat er tijdens de looptijd van het project is veranderd. Voor deze startmeting (nulmeting) en eindmeting kan het HBO worden ingeschakeld.
- Advies 4.3: Schakel het lectorenplatform VVG in om te werken aan meer bekendheid over samenwerking tussen gemeenten en HBO, of om best practices te delen en gemeenten en Hogescholen aan elkaar koppelen.
- Advies 4.4: Om resultaten die in verschillende gemeenten gevonden worden beter met elkaar te kunnen vergelijken wordt aangeraden om met vergelijkbare methoden te werken. Hierbij kan het lectorenplatform VVG een coördinerende rol spelen.
- Advies 4.5: Het wordt aangeraden dat gemeenten en Hogescholen regelmatig met elkaar in gesprek gaan over lopende en te verwachten activiteiten.

Ten aanzien van de website de Gezonde Regio (gezonderegio.net):

- Advies 5.1: De initiatieven die op de website worden weergegeven moeten op regelmatige basis worden aangevuld en gecontroleerd. Voor het verzamelen van de initiatieven zou de vindbaarheid van de website moeten worden geoptimaliseerd. Ontwikkel enen aanpak aanmelding van initiatieven te bevorderen.
- Advies 5.2: Verbeter de interactieve kaart op de website (weergave, lay-out).
- Advies 5.3: Verbeter de leesbaarheid van de informatie (minder tekst, sneller vindbaar).

Bijlagen

Bijlage 1. Interviewleidraad

Voedsel en gezondheid initiatieven gemeenten

- Welke initiatieven spelen er op dit moment op het thema voedsel en gezondheid in de gemeente? (zowel burgerinitiatieven als door de gemeente geïnitieerde initiatieven) Wat zijn goede voorbeelden waar jullie trots op zijn?
- Wat zijn de ervaringen? Wat ging er goed? Waar liggen ontwikkelpunten?
- Is er ruimte voor follow-up? Zo ja, op welke manier? Hoe is daar mee omgegaan?
- In geval een initiatief stopte, wat was hiervan de oorzaak? Geld, inzet, menskracht, expertise, andere beleid, andere prioriteiten, verandering beleidskaders, etc.
- Welke kennis/ informatie hebben jullie nodig over initiatieven rond voeding en gezondheid?
- Hoe is de samenwerking met andere gemeenten/regio's?
- Welke ondersteunende partners in de regio doen mee? Hoe is dat op provinciaal niveau?
- Wat is de ontwikkelruimte binnen langere termijn beleidsnota's?
- Zijn er coalitie-doelen geformuleerd rond dit thema?
- Welke verwachting hebben jullie t.a.v. deze langere lijn?
- Welke beleidsdocumenten zijn beschikbaar om mee te nemen in onze uitwerking?

Regiokaart (vragen om van tevoren al eens de verschillende functies uit te proberen)

- Wat is de eerste indruk? Kun je hiermee uit de voeten? / Zou je hier mee uit de voeten kunnen?
- Vind je dit een bruikbare tool voor jouw gemeente? Wat zie je als meerwaarde? Waar zitten aandachtspunten?
- Mist er informatie over 'een' project (als in welke relevantie informatie hadden ze graag toegevoegd gezien?)
- Zouden jullie eigen initiatieven willen delen op de regiokaart?
- Welke kennis/ informatie hebben jullie (nog meer) nodig over initiatieven rond voedsel, voeding en gezondheid?
- Welke onderdelen kunnen de website gebruiksvriendelijker maken?
 - o Invoerkant
 - o Gebruikerskant

Ondersteuningsbehoeften

- Wat zijn drempels om een volgende stap te zetten? Welke vragen moeten daarvoor worden beantwoord?
- Wat zijn goede voorbeelden in deze gemeente van samenwerking met hogescholen / kennisnetwerken?
- Op welke manier komen activiteiten rondom voedsel en gezondheid binnen de gemeente tot stand?
- Welke kennis en ervaring zetten jullie hiervoor in?
- Welke belemmeringen ervaren jullie bij het aanboren van die benodigde kennis (theorie, informatie, data) en ervaring (bv. best practices andere gemeenten)?
- Waar lopen jullie tegenaan bij het uitvoeren en monitoren van deze activiteiten?

Bijlage 2. Informed consent

U bent gevraagd voor een interview in het kader van de pilot 'Versterking lokale initiatieven Voedsel en Gezondheid'. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door het Lectorenplatform Voedsel, Voeding en Gezondheid. In deze brief leggen we uit wat het doel van het onderzoek is en wat we van u vragen.

Achtergrond

Gemeenten nemen steeds meer initiatief om gezonder leven makkelijker te maken voor al hun inwoners en de gezondheidsverschillen tussen groepen te verkleinen. Om dit goed te kunnen doen is het belangrijk om te weten welk beleid en welke activiteiten het beste werken, en wat er nodig is om bestaande activiteiten te vertalen naar een lokale situatie. Dit vraagt kennis over gezond voedsel, maar ook handelingsperspectieven om eetgedrag positief te veranderen en een gezondere voedselomgeving te creëren.

Over voeding, voedsel en gezondheid is al veel kennis beschikbaar. Ook zijn er talrijke initiatieven rond gezonde voeding/voedsel ontwikkeld, zowel landelijk en regionaal als lokaal. Wel zijn er grote verschillen te zien tussen regio's en gemeenten bij de toepassing van die kennis en het stimuleren van initiatieven, en ontbreekt het aan overzicht.

De Roadmap Voeding Gezondheid en Leefomgeving (onderdeel van de KIA Gezondheid en Zorg, en de KIA Landbouw, Water en Voedsel) wil de samenwerking op het thema gezond voedsel versterken en versnellen. Een eerste stap daarvoor was het maken van een overzicht van bestaande lokale activiteiten rond gezond voedsel. HAS green academy heeft zo'n overzicht gemaakt, te vinden op: <https://gezonderegio.net>

Deze website en het overzicht zijn een middel - geen doel op zich. De volgende stap is om samen met gemeenten dit middel te benutten om daarmee versterking en versnelling mogelijk te maken. Dit doen we door initiatieven en betrokkenen van activiteiten rond voedsel, voeding en gezondheid op lokaal niveau met elkaar te verbinden.

Doel

Het doel van dit pilotonderzoek is om de behoeften en (positieve en negatieve) ervaringen van gemeenten duidelijk te maken, en te verkennen hoe (lokale) kennisnetwerken duurzaam vormgegeven kunnen worden, zodat kan worden toegewerkt naar een gemeenschappelijke activiteiten- en onderzoekagenda. Ook willen wij onderzoeken hoe hogescholen gemeenten beter kunnen ondersteunen op dit thema.

Interview

Doel van het interview is om een beter beeld te krijgen van de behoeften van gemeenten rond (ondersteuning omtrent) het onderwerp voedsel en gezondheid. De website en interactieve kaart zijn daarbij hulpmiddelen.

De gespreksverslagen worden geanalyseerd op behoeften, en op basis daarvan worden vervolgstappen gedestilleerd. Dit moet leiden tot aanbevelingen voor activiteiten en onderzoek om gemeenten beter te kunnen ondersteunen op het gebied van activiteiten rond gezond voedsel en het ontwikkelen van een gezonde voedselomgeving, en een samen met VNG ontwikkeld plan van aanpak om beter inzicht te kunnen bieden in de resultaten van uitgevoerde activiteiten rond gezond voedsel.

Informed consent

In de informatiebrief heeft u kunnen lezen waarom we u graag interviewen. Het interview zal ongeveer een uur duren. Het interview wordt niet opgenomen, maar er worden aantekeningen gemaakt. Als u dat wilt kunt u het gespreksverslag achteraf inzien en goedkeuren / aanpassen.

De gespreksverslagen worden alleen voor dit onderzoek gebruikt, maar kunnen in het kader daarvan wel worden uitgewisseld met de andere onderzoekers binnen het onderzoek. Als u dat wilt, wordt uw naam niet genoemd / niet verbonden aan het onderzoek. Wel is bekend welke gemeenten hebben meegewerkt, en zijn bevindingen mogelijk terug te leiden tot specifieke gemeenten. Daardoor kunnen wij anonimiteit niet volledig waarborgen.

Deelname aan dit interview is geheel vrijwillig. U mag op elk moment het interview stoppen zonder opgave van reden. U kunt tijdens of na het interview uw toestemming intrekken.

Hierbij verklaar ik dat mij duidelijk is wat er van mij gevraagd wordt, dat dit interview vrijwillig is, en dat ik ervoor kan kiezen dat mijn naam niet wordt genoemd:

Naam (niet verplicht):

Gemeente:

- Ik wil dat mijn naam niet genoemd wordt
- Ik wil het gespreksverslag inzien voor goedkeuring of aanpassing

Datum:

Hantekening: